

Case شماره ی یک:

خانمی با شما تماس می گیرد و از شما سوال میکند که برای فرزندش روز گذشته واکسن ۱۸ ماهگی تزریق شده است. تکنسین واکسیناسیون مرکز بهداشت به مادر توصیه کرده است در صورت تب، دو برابر وزن بچه هر ۶ ساعت قطره استامینوفن استفاده کند. با این وجود تب بچه همچنان بالا است. از شما سوال دارد که آیا شیاف استامینوفن می تواند استفاده کند.

چه توصیه ای به این مادر دارید؟ وزن بچه حدود ۱۲ کیلو گرم می باشد.

تب افزایش غیر نرمال دمای بدن است که در واقع پاسخ بیولوژیک بدن به شرایط پاتولوژیک مختلفی از جمله عفونت ها می باشد. دمای بدن بر اساس سن، زمانی از روز که تب اندازه گیری می شود، سطح فعالیت، در خانم ها زمان نسبت به فازهای سیکل قاعدگی و فاکتورهای دیگر متفاوت می باشد. شیرخواران و بچه های با سن کمتر معمولا دمای بالاتری نسبت به بزرگسالان دارند، ولی به طور کلی می توان دمای تا $37/2$ درجه سانتی گراد را در صبح دمای نرمال بدن در نظر گرفت هر چند این دما با نزدیک شدن شب ممکن است تا $0/5$ درجه سانتی گراد افزایش یابد.

تب در واقع یک نشانه ی بالینی است. مهمترین اقدام در درمان تب تعیین علت آن می باشد و درمان بر اساس علت ایجادکننده تب و برطرف کردن آن علت می تواند باعث قطع تب شود. اما تا زمانی که هنوز علت ایجادکننده تب تشخیص و درمان نشود و تب قطع نشده است استفاده از داروهای ضد تب می تواند باعث کاهش احساس ناراحتی بیمار خصوصا بچه ها از افزایش دمای بدن می باشد. بنابراین باید گفت که استفاده از داروهای ضد تب اثری بر درمان علت زمینه ای که باعث تب شده است ندارد و در واقع هدف از درمان تب کاهش احساس ناراحتی بیمار و نیز جلوگیری از دهیدریشن بیمار به علت دمای بالای بدن می باشد.

معمولا استامینوفن به عنوان درمان انتخابی برای کنترل تب در بچه ها استفاده می شود و ایبوپروفن به عنوان درمان جایگزین می باشد. ایبوپروفن نسبت به استامینوفن علاوه بر اثربخشی بیشتر در کنترل تب، طول اثر آن نیز طولانی تر است. ولی معمولا خصوصا در بچه ها پیشنهاد می شود از استامینوفن به علت احتمال ایمن بودن آن در دوزهای درمانی به عنوان داروی ضد تب استفاده شود. هرچند در برخی شرایط برای کنترل تب ممکن است از ترکیب استامینوفن و ایبوپروفن باهم استفاده شود اما لازم است که والدین بچه کاملا متوجه شوند که از هر دارو از چه دوزی و چه فواصلی استفاده کنند تا از ایجاد مسمومیت های خطرناک دارویی جلوگیری شود. اگر بعد از ۳ یا ۴ ساعت استفاده از هر کدام از داروهای استامینوفن و ایبوپروفن همچنان تب بچه ادامه داشت ترکیب این دو درمان باهم و یا جایگزین کردن آنها باهم و یا استفاده متناوب از آنها پیشنهاد می شود.

باید دقت شود که در بچه های زیر سه ماه قبل از معاینه پزشک نباید از هیچ داروی ضد تبی استفاده کرد. دوز استامینوفن در اطفال $10-15\text{mg/kg/dose}$ می باشد که هر ۴ تا ۶ ساعت یکبار می تواند تکرار شود و ماکزیمم دوز روزانه 75mg/kg/day می باشد. شروع اثر استامینوفن در حدود ۳۰ تا ۶۰ دقیقه و ماکزیمم اثر آن سه تا چهار ساعت و طول اثر آن ۶ ساعت می باشد.

ایبوپروفن با دوز 10mg/kg/dose هر ۸ تا ۶ ساعت یکبار و ماکزیمم دوز روزانه آن 40mg/kg/day می باشد. شروع اثر آن کمتر از ۶۰ دقیقه و ماکزیمم اثر آن در عرض سه تا چهار ساعت است. طول اثر ایبوپروفن ۶ تا ۸ ساعت و طولانی تر از استامینوفن می باشد. معمولا پیشنهاد می شود ایبوپروفن در اطفال بزرگتر از ۶ ماه استفاده شود. استفاده از ایبوپروفن در بچه های زیر ۶ ماه و به خصوص زیر ۳ ماه بدون مشورت با پزشک نباید انجام شود چرا که نگرانی از اثر توکسیک آن بر کلیه ی

اطفال زیر ۶ ماه خصوصا در بچه هایی که یا به علت تب و یا به هر علت دیگری دهیدره هستند وجود دارد. اما باید اشاره کرد **over dose** ایبوپروفن نسبت به **over dose** استامینوفن به میزان بهتری قابل کنترل و درمان است. در برخی موارد که کنترل تب مشکل می باشد استفاده از ترکیب استامینوفن و ایبوپروفن و یا درمان متناوب استامینوفن و ایبوپروفن می تواند استفاده شود منوط به اینکه والدین بچه کاملا در مورد دوز آنها و دفعات مصرف آنها توجیه شوند.

پاسخ سوال:

به این مادر باید توضیح داده شود که تفاوتی در استفاده از استامینوفن به شکل های مختلف دارو همانند قطره و شربت و یا سوسپانسیون و شیاف وجود ندارد تنها ممکن است شروع اثر شیاف سریع تر باشد. نکته مهمی که به این مادر نگران باید تاکید شود این است که از مصرف اشکال مختلف استامینوفن به صورت همزمان به علت احتمال ایجاد مسمومیت باید خودداری شود. هرچند می توان در فواصل ۴ تا ۶ ساعت از اشکال مختلف آن به صورت جایگزین استفاده کرد.

بنابراین باید دوز دارو را ترجیحا بر اساس وزن بچه محاسبه و به مادر تاکید کنیم حداقل ۴ تا ۶ ساعت از استفاده از دوز قبلی برای استفاده از دوز جدید سپری شده باشد. به این مادر می توان توصیه کرد در صورت عدم قطع تب با وجود استفاده از دوز کافی و درست استامینوفن هر ۴ تا ۶ ساعت می توان از ایبوپروفن به عنوان درمان جایگزین استفاده کرد.

گردآوری مطالب: دکتر غزل فرهادی فرد (کارشناس مرکز DPIC)

ویرایش علمی: دکتر مریم مهرپویا (متخصص داروسازی بالینی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان)